

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL VIENIŠO ASMENS IŠMOKOS ĮSTATYMO IR SU JUO SUSIJUSIŲ ĮSTATYMŲ
PROJEKTŲ (TAP-21-580) (21-24648)**

2021-05-14 Nr. NV-1006

Vilnius

Rengėjas: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Tikslas: pagerinti vienišų pensininkų ir neįgalių asmenų padėtį, siekiant mažinti jų skurdą – numatyti vienišo asmens paramą ne tik našliams, bet ir asmenims, kurie nebuvo sudarę santuokos ar yra išsituokę.

Esama situacija:

- Vienišiemis asmenims, kurie yra našliai, yra skiriamos našlių pensijos, jei miręs sutuoktinis turėjo teisę gauti atitinkamą pensiją ir asmuo pats atitinka sąlygas našlių pensijai gauti. Ši pensija nesiejama su gavėjo pajamomis. Kiti asmenys, kurie nebuvo sudarę santuokos ar yra išsituokę ir yra sukakę senatvės pensijos amžių ar tapę neįgaliais, t. y. susidūrę su tokia pačia vienišumo rizika ir pasekmėmis, papildomų socialinių garantijų dėl vienišumo neturi.
- 2019 m. skurdo rizikos lygis Lietuvoje siekė 20,6 proc. ir gerokai viršijo ES vidurkį (16,5 proc.). Didžiausią skurdo riziką patiria senatvės pensininkai, jų skurdo rizikos lygis siekė 35,1 proc., o vienišų pensininkų – 47 proc. Statistikos departamento duomenimis, beveik 40 proc. (apie 500 tūkst.) visų Lietuvos namų ūkių gyvena vienas žmogus, iš jų 230 tūkst. 65 metų ir vyresni asmenys.
- Socialinio draudimo našlių pensijos mokamos 206,5 tūkst. asmenų. Iš viso 769,8 tūkst. asmenų gauna socialinio draudimo senatvės, netekto darbingumo, ištarnauto laiko pensijas, 53,9 tūkst. asmenų mokamos pensijų priemokos. Vidutinė socialinio draudimo senatvės pensija 2021 m. kovo mėn. buvo 413,81 Eur, o vidutinė senatvės pensija, turint būtinąjį socialinio draudimo stažą, – 440,62 Eur.

Esmė, nauda:

Vienišo asmens išmokos įstatymo projektu siūloma skirti vienišo asmens išmokas:

- **nuo 2021 m. liepos 1 d. – asmenims, kurie gauna pensines išmokas pagal Šalpos pensijų įstatymą** – šalpos senatvės, šalpos neįgalumo pensijas, šalpos kompensacijas sukakus senatvės pensijos amžių ar netekus 60 proc. ir daugiau darbingumo, socialines pensijas, pensijos priemokas.
- **nuo 2022 m. sausio 1 d. – asmenims, kurie gauna socialinio draudimo senatvės pensijas** (išskyrus išankstinę senatvės pensiją), senatvės pensijas neįgaliajam, ištarnauto laiko pensijas ir netekto darbingumo (invalidumo) pensijas.

Našliams ir toliau bus skiriamos ir mokamos našlių pensijos

Vienišo asmens išmokos dydis būtų lygus našlių pensijos baziniam dydžiui: šiuo metu – 28,63 Eur, nuo 2022 m. sausio 1 d. – 32 Eur. 2022-2023 m. našlių pensijos ir vienišų asmenų išmokos būtų vienodo dydžio, o dėl 2024 m. vienišo asmens išmokos dydžio numatoma, kad kartu su 2024 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo ir 2024 metų valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymo projektais Vyriausybė pateiktų Seimui siūlymus dėl vienišo asmens išmokos indeksavimo tvarkos.

Vienišo asmens išmoką turėtų teisę gauti tie pensijų išmokų gavėjai, kurie yra deklaravę gyvenamąją vietą arba yra įtraukti į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, ir yra našliai (našlės), kurie neįgijo teisės gauti socialinio draudimo našlių pensijos, valstybinės našlių pensijos, valstybinės našlių rentos, arba yra nutraukę santuoką, taip pat asmenys, kurie nėra sudarę santuokos.

Vienišo asmens išmokas skirtu „Sodra“, jos būtų mokamos iš valstybės biudžeto lėšų. 2021 m. numatoma skirti 15 mln. Eur. 2022 m. papildomų lėšų poreikis – 106 mln. Eur.

Siekiant inkorporuoti naują vienišo asmens išmoką į galiojantį teisinį reguliavimą, kartu teikiami lydimieji projektai – Šalpos pensijų įstatymo, Šalpos pensijų įstatymo pakeitimo įstatymo, Valstybinių pensijų įstatymo, Socialinio draudimo pensijų įstatymo, Valstybinio socialinio draudimo įstatymo, Nedarbo socialinio draudimo įstatymo, Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo, Socialinių paslaugų įstatymo pakeitimo projektai. Nustatoma, kad ribojant valstybines pensijas ir mokant nedarbo išmokas būtų vertinamas ir vienišo asmens išmokos dydis, o kitoms pagal įstatymus priklausančioms ir kas mėnesį mokamoms išmokoms ir (ar) kompensacijoms, taip pat skiriamai piniginei socialinei paramai, apmokėjimui už socialines paslaugas vienišo asmens išmoka įtakos neturėtų. Tai leis užtikrinti, kad mokama vienišo asmens išmoka neatims iš asmenų teisės gauti kitos paramos.

Numatoma nauda: bus užtikrinta teisingesnė socialinė apsauga vienišiesiems asmenims, kurie nebuvo sudarę santuokos ar yra išsituokę ir yra sukakę senatvės pensijos amžių ar tapę neįgaliais. Tiek našlių pensijų gavėjai, tiek kiti vieniši asmenys bus lygiavertėje padėtyje. Kartu toks teisinis reguliavimas prisidės prie socialiai pažeidžiamiausių visuomenės grupių įgalinimo, taip pat prie siekio spręsti aukšto pajamų atotrūkio tarp asmenų (namų ūkių), kurių pagrindinis pajamų šaltinis yra socialinės išmokos, ir likusių šalies gyventojų, problemą. Tai leis pagerinti vienišų pensininkų padėtį, mažins skurdą. Nuo 2021 m. liepos 1 d. teisę gauti 28,63 Eur dydžio vienišo asmens išmoką įgis daugiau nei 60 tūkst. asmenų, o nuo 2022 m. 32 Eur dydžio vienišo asmens išmoką arba našlių pensiją gaus virš 400 tūkst. žmonių. Prognozuojama, kad vienišų senyvo amžiaus asmenų nuo 65 m. amžiaus grupėje skurdo rizikos lygis nuo 47 proc. 2019 m. sumažės iki 39,6 proc. (7,4 procentinio punkto) 2024 metais.

Atitiktis Vyriausybės programai: atitinka Vyriausybės programos 97.2 p. – gerinti vienišų pensininkų padėtį, taip pat 86 p. – mažinti skurdą, ieškoti naujų būdų kuo daugiau padėti atskirtyje atsidūrusioms visuomenės grupėms: netekusiems darbo ir pajamų, neįgaliesiems, savo artimuosius slaugantiems asmenims, vienišoms motinoms ar tėvams, vienišiesiems pensininkams ir kitiems visuomenės nariams, kuriems parama šiandien reikalingiausia. Įgyvendinamas Vyriausybės programos įgyvendinimo plano 3.3.2 p. – įteisinti vienišo asmens pensiją.

Derinimas: Įstatymų projektai darbo tvarka derinti su Finansų ministerija ir VSDF valdyba.

Dalykinio vertinimo išvada: Siūlome įstatymų projektus svarstyti kartu su 2022 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo projektu **Vyriausybės posėdžio B dalyje, prieš tai aptarus Vyriausybės pasitarime.**

Socialinės politikos grupės patarėja

Aušra Gratulevičienė

Aušra Gratulevičienė tel. 8 706 61 803, el.p. ausra.gratuleviciene@lr.lt